

Orbán Endre:
Új szavak, régi szelek

2012-ben az EU bővítéséről szóló egyik konferencián¹ előadótársam nagy derűtséget keltett, mikor kijelentette, hogy az EU következő tagja nem az éppen tárgyalási folyamatban lévő Nyugat-Balkán országok, Izland és Törökország közül kerül ki, hanem Skócia lesz. Miről van szó?

A nemzetközi kapcsolatok elméletének viszonylag új terminusának számítanak a „fragmegráció” és a „glokalizáció”.² Az újonnan származtatott összetett szavak találóan érzékeltetik a globalizáció kettős irányú hatását: **a globális kihívásokra válaszként megfogalmazódott integrációs tendenciák mellett, mint például az Európai Unió, felerősödnek a helyi mozgalmak is**, így a kozmopolitanizmus híveinek is szembe kell nézniük a kisebbségi nacionalizmusok felvirágzásával.³ Ennek radikális megfogalmazása történik éppen Katalóniában és Skóciában.

A két szeparatista törekvés közös pontja egy-egy, a közeljövőben esedékes népszavazás, amely Skócia esetében már biztosan megrendezésre kerül 2014. szeptember 18-án.⁴ A katalánok még lobbiznak a november 9-ére tervezett tartományi népszavazás legalizálásáért,⁵ azonban a spanyol alkotmány csupán országos szinten teszi lehetővé a jogintézmény alkalmazását.

A skótok esetében a helyzet olyannyira előrehaladott, hogy David Cameron brit miniszterelnök már tavaly több skóciai lapban is kampányt folytatott az elszakadás ellen. Elismeri, hogy Skócia tudna működni független államként is, ám „az egész több, mint a részek külön-külön” logikáját meglovagolva, amellet érvel, hogy a szétválás után a két államalakulat gyengébb helyzetben lenne, mint a jól működő Egyesült Királyság keretében. Időközben a skót kormány egy több, mint 600 oldalas kiadványt⁶ jelentetett meg a skót függetlenség lépéseiről és következményeiről, mellyel szemben február 7-én

---

¹ *EU 36: Budget and Common Policies.* <http://www.ceu.hu/sites/default/files/attachment/event/6465/finaldraft-agendabudget-and-common-policiesbudapest.pdf> (Letöltve: 2014.01.10.)

² Rostoványi Zsolt: Globalizáció és civilizációk. *Magyar Tudomány*, 2002/6., 706. o. Elérhető: <http://www.matud.iif.hu/02jun/rostov.html> (Letöltve: 2014.01.15.)

³ Will Kymlicka – Christine Straehle: *Kozmopolitanizmus, nemzetállamok, kisebbségi nacionalizmus: a legújabb irodalom kritikai áttekintése.* http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf680.pdf (Letöltve: 2014.01.15.)

⁴ A népszavazás honlapján egy visszszámoló is található: <http://www.scotreferendum.com/reports/scotlands-future-your-guide-to-an-independent-scotland/> (Letöltve: 2014.01.15.)

⁵ *Catalonia votes for 'illegal' independence referendum.* <http://euobserver.com/political/122755> (Letöltve: 2014.01.20.)

⁶ *Scotland's Future – Your Guide to an Independent Scotland.* <http://82.113.138.107/00439021.pdf> (Letöltve: 2014.01.20.)

David Cameron mondott egy érzelmeiben bővelkedő beszédet,⁷ a skót ügyekért felelős miniszter pedig a brüsszeli CEPS⁸ kutatóközpontban igyekezett bizonyítani a függetlenség negatív következményeit.⁹

A gazdasági hátrányokra apelláló érvelés kevesebb meggyőző erővel bírhat Katalónia esetében, az ugyanis az egyik leggazdagabb spanyol tartomány.¹⁰ Ők éppen arra hivatkoznak, hogy a rosszul működő spanyol állam szegényebb tartományainak kiadásait évről évre az ő adójukból finanszírozzák és különálló államként jóval sikeresebben működhetnének. A függetlenségi népszavazás felé vezető út egyik állomásaként tavaly a katalán tartományi parlament [szuverenitási nyilatkozatot](#) fogadott el,¹¹ azt azonban a spanyol alkotmánybíróság felfüggesztette.¹²

A népszavazás lehetősége és kimenetele azonban a két térségen túlmutató kérdéseket is felvet. Egyáltalán nem világos például, hogy az egymásra épülő közösségi (állami, nemzeti) identitások milyen erővel hatnak a függetlenedési kérdések eldöntésére. Sőt, Katalónia esetében paradox módon újratermelődné a kisebbségi kérdés is, hiszen lakosságának csupán fele katalán.

Nem világos továbbá az sem, milyen jövőbeli következményei lennének ezeknek a kiválásoknak más térségek szecessziós igényeire¹³ (legkézenfekvőbben például Baszkföldre¹⁴) és **ami talán a legsúlyosabb, egyben megkérdőjelezné a decentralizáció különféle formáinak (regionalizáció, devolúció, területi autonómiák) és egyben a föderalizmus eszméjének palliatív jellegét is.**

Nemzetközi jogi értelemben a függetlenségi népszavazások az államutódlás területére vezetnek, mely alapvetően az 1978-as és az 1983-as bécsi egyezményeket öleli fel.¹⁵ **Mivel mindkét népszavazás a kiválás esetét idézi elő, az bizonyos, hogy az elődállam folytatja saját államiságát, míg a kivált terület a nemzetközi jog új alanyává válik.**

---

⁷ *David Cameron's speech on Scottish independence – full text and audio.* <http://blogs.spectator.co.uk/coffeehouse/2014/02/david-camerons-speech-on-scottish-independence-full-text-and-audio/> (Letöltve: 2014.02.10.)

⁸ Centre for European Policy Studies: <http://www.ceps.be/>.

⁹ *London: sokba kerülhet a skótoknak a függetlenség.* <http://kitekinto.hu/europa/2014/01/22/london-sokba-kerulhet-a-skotoknak-a-fuggetlenseg/#.U3IIRPmSwi4> (Letöltve: 2014.02.10.)

¹⁰ *Contabilidad Regional de España. Base 2008 Serie 2008-2010.* <http://www.ine.es/prensa/np695.pdf> (Letöltve: 2014.02.10.)

¹¹ *Katalónia Szuverenitási Nyilatkozata.* http://mandiner.hu/cikk/20130130_katalonia_katalonia_szuverenitasi_nyilatkozata (Letöltve: 2014.02.10.)

¹² *Spain's Constitutional Court suspends Catalonia's Declaration of Sovereignty.* <http://www.newscatalonia.com/2013/05/spains-constitutional-court-suspends.html> (Letöltve: 2013.10.15.)

¹³ *Dunai Szilvia: Az elszakadás jogszerűsége a nemzetközi jogban.* <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/486> (Letöltve: 2014.02.11.)

¹⁴ *A népszavazások éve lehet 2014.* <http://www.kulturtapas.hu/2014/01/a-nepszavazasok-eve.html> (Letöltve: 2014.01.30.)

¹⁵ *Vienna Convention on Succession of States in respect of Treaties 1978.* http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/3_2_1978.pdf, *Vienna Convention on Succession of States in respect of State Property, Archives and Debts 1983.* http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/3_3_1983.pdf (Letöltve: 2014.02.22.)

Azonban sem az Egyesült Királyság, sem pedig Spanyolország nem részese a szerződéses viszonyok területét szabályozó 1978-as egyezménynek (illetve az állami vagyonban, az állami archívumokban és az államadósságban való utódlást szabályozó 1983-as egyezménynek sem¹⁶), így a szerződés fő elveit pusztán orientáló okokból érdemes felidézni: a szöveg kiválás esetére a *folyamatosság elvét* részesíti előnyben, szemben az ún. *tiszta lap elvével*, melyet a gyarmati sorból függetlenné vált államok számára dolgoztak ki.

Az államutódlási jogterület azonban nem követ teljesen egységes gyakorlatot, így a tisztázás érdekében a **“váló felek” utódlási szerződést kötnek, az utódállamok pedig egy külön utódlási közléssel jelezhetik, hogy mely szerződések hatályát szeretnék fenntartani. Vannak azonban egyértelműen bonyolult kérdések is, mint a nemzetközi szervezetekben való tagság.** A gyakorlat szerint ugyanis kiválás esetén nincs automatikus tagság szerzés, az új jogalany elfogadása a nemzetközi közösség reakciójától függ (így például Montenegrónak is külön kellett kérnie felvételét az ENSZ-be).

Természetesen mindez az Európai Unió tagság miatt érdekes. A helyzet komolyságát jelzi, hogy a Bizottság is megszólalt.¹⁷ Barroso már korábban is finoman utalt a szeparatista folyamatokra és kijelentette, hogy minden újonnan létrejövő államnak (újra?) kérnie kell felvételét az Európai Unióba.¹⁸ Február 16-i londoni látogatásán pedig már jóval konkrétabban fogalmazott és majdnem lehetetlennek minősítette, hogy a független Skócia elnyerje mind a 28 jelenlegi EU tag támogatását a csatlakozási tárgyalások során.¹⁹

Így végső soron az EU tagság is a népszavazások során megfontolandó szempontok közé kerülhet. Egy ellenszavaztra ugyanis biztosan számíthat a független Skócia, mégpedig Spanyolországéra.

---

¹⁶ A részes államok listáját lásd itt: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXIII-2&chapter=23&lang=en, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=III-12&chapter=3&lang=en (Letöltve: 2014.02.22.)

¹⁷ *Brussels says an independent Catalonia would need to leave EU.* <http://www.euractiv.com/video/brussels-says-independent-catalonia-would-need-leave-eu-9185> (Letöltve: 2013.11.20.)

¹⁸ *Scottish Independence: EC President Jose Manuel Barroso on new states membership.* <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-19567650> (Letöltve: 2012.12.10.)

¹⁹ *Scottish independence: Barroso says joining EU would be 'difficult'.* <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-26215963> (Letöltve: 2014.02.28.)